

टिळक महाराष्ट्र विद्यापीठ, पुणे

संस्कृत विशारद (बी.ए.) – बहिःस्थ

परीक्षा : डिसेंबर – २०२३

सत्र ३ ले

विषय: व्याकरण – ३ (22E431)

दिनांक : ०५/१२/२०२३

गुण : १००

वेळ : दु. २.०० ते ५.००

सूचना : सर्व प्रश्न अनिवार्य

- प्र. १. त्रीणि सूत्राणि स्पष्टीकुरुत। (३०)
- १) तुल्यास्यप्रयत्नं सवर्णम्।
 - २) पूर्वत्रासिद्धम्।
 - ३) इको यणचि।
 - ४) यथासंख्यमनुदेशः समानाम्।
- प्र. २. चतस्रः संज्ञाः स्पष्टीकुरुत। (२०)
- १) वृद्धिः
 - २) पदम्
 - ३) टि
 - ४) संहिता
 - ५) प्रगृह्यम्:
- प्र. ३. अ) रूपपरिचयं कुरुत। (दश) (१०)
१) अनलेन	२) युष्माभिः	३) आसाम्	४) आकर्ण्य
५) पत्या	६) चन्द्रमसः	७) त्यागिनः	८) भगवति
९) सर्वे	१०) अभिमत्स	११) अशृणोत्	१२) नत्वा
- आ) सामासिकपदानां विग्रहं कृत्वा समासनामानि लिखत। (केवलं सप्त) (७)
१) गृहपतिः	२) अपूर्णम्	३) अश्वपतितः
४) पञ्चाङ्गम्	५) कर्मकुशलः	६) शशिकला
७) उन्नतवृक्षाः	८) जलयुक्तम्	९) दैवमाश्रितः
- इ) सूचनानुसारं परिवर्तयत। (केवलं सप्त) (७)
- १) ऋषयः स्वाध्ययनं कुर्वन्ति। (वाक्यमेकवचने परिवर्तयत।)
 - २) जनाः साफल्यं प्राप्नुवन्ति। (वाच्यं परिवर्तयत।)
 - ३) शिक्षकः पाठशालां गत्वा छात्रान् पाठयति। (पूर्वकालवाचकमव्ययं निष्कास्य वाक्यं पुनर्लिखत।)
 - ४) त्वं कार्यं कुरु। (त्वं स्थाने भवान् इति कर्तृपदं योजयित्वा वाक्यं पुनर्लिखत।)
 - ५) ----- विना कुतः समाधानम्। ('ज्ञान' शब्दस्य योग्यं रूपं योजयित्वा वाक्यं पुनर्लिखत।)
 - ६) धनिकः स्वधनं वारंवारं गणयति स्म। (स्म अव्ययं निष्कास्य वाक्यं पुनर्लिखत।)
 - ७) ----- परितः भ्रमराः गुञ्जन्ति। ('पुष्प' शब्दस्य योग्यं रूपं योजयित्वा वाक्यं पुनर्लिखत।)
 - ८) अलं रोदनात्। (अशुद्धिसंशोधनं कृत्वा वाक्यं पुनर्लिखत।)
 - ९) सर्वदा सत्यं वदतु। (वाक्यं विधिलिङ्लकारे परिवर्तयत।)

- ई) सङ्ख्यानां योग्यानि रूपाणि योजयित्वा वाक्यानि पुनर्लिखत। (केवलं सप्त) (७)
- १) भोजने(६) ----- रसाः आवश्यकाः।
 - २) (५) ----- वयसि सः उपनीतः।
 - ३) एषा घटना ख्रिस्ताब्दस्य (८) ----- शतके जाता।
 - ४) पुस्तके (४) -----पाठाः सन्ति।
 - ५) संवत्सरे(२) ----- परीक्षा भवति।
 - ६) (१) ----- रसः करुणः एव।
 - ७) छात्राः (३) ----- प्रश्नानाम् उत्तराणि अलिखन्।
 - ८) मम गृहं (७) ----- तले वर्तते।

- उ) सन्धीन् विघटयत। (केवलं सप्त) (७)
१. पथ्येऽसति	२. लक्ष्मीदैवेन	३. आसीदेकस्मिन्	४. अथैकदा
५. चतुरकोऽचिन्तयत्	६. पुत्रादिभिश्च	७. तस्मायपि	८. वचनैस्तथा

- प्र. ४. अ) संस्कृतेन अनुवदत । (६)
- भारतीय संस्कृतीत गुरूला मोठे स्थान आहे. भारतात फार पूर्वीपासून शिष्याने गुरूप्रति आपली कृतज्ञता व्यक्त केली आहे. प्राचीन काळच्या वाङ्मयात गुरुशिष्यांच्या अनेक जोड्या आहेत. प्रत्येक वर्षी आषाढ महिन्यातील पूर्णिमेला श्रद्धापूर्वक गुरुपूजन करावे ह्या उद्देशाने गुरुपौर्णिमा साजरी केली जाते. तिला व्यासपूर्णिमा असेही म्हणतात.

- आ) द्वयोः श्लोकयोः माध्यमभाषया अनुवादं कुरुत। (६)
१. यथा खरश्चन्दभारवाही, भारस्य वेत्ता न तु चन्दनस्य।
एवं हि शास्त्राणि बहून्यधीत्य, अर्थेषु मूढाः खरवद् वहन्ति॥
 २. पशुखलजनमध्ये खलस्त्याज्यः पशुर्वरम्।
पशवस्तु रक्षणीयाः कृतघ्नो न तु दुर्जनः॥
 ३. हस्ताक्षरं समीचीनं मित्रं ज्ञेयं चिरन्तनम्।
तदेव विपरीतं चेत् शत्रुवत् गण्यते बुधैः॥